

ศึกษาขบวนการพุทธชาตินิยมในพม่า

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา*

บทนำ

พม่า หรือบางคนเรียกเมียนมาร์ตามสำเนียงภาษาอังกฤษใหม่ มีนามเต็มว่า สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา Republic of the Union of Myanmar เป็นประเทศในสมาชิกในประเทศอาเซียน มีพรมแดนติดกับประเทศไทย ลาว จีน บังคลาเทศ อินเดีย มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ ๒ ของอาเซียน เมืองหลวงของประเทศคือ เนปิดอร์ จากเดิมที่เป็นย่างกุ้ง มีพื้นที่ ๖๗๖,๕๗๘ ตารางกิโลเมตร ใหญ่กว่าประเทศไทยเล็กน้อย ยาวจากเหนือจดใต้ ๒,๐๕๐ กิโลเมตร กว้างสุดจากตะวันตกไปตะวันออก ๙๓๖ กิโลเมตร มีพรมแดนติดกับไทยทางตะวันออก ติดกับจีนและลาวทางเหนือ ติดกับอินเดียและบังคลาเทศทางตะวันตก เป็นประเทศที่รวมคนหลากหลายเชื้อชาติ สถิติประชากรพ.ศ.๒๕๕๗ มีจำนวน ๕๑,๔๘๖,๒๕๓ คน(<http://en.wikipedia.org/wiki/Burma> เข้าถึงข้อมูล ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๗.) จำนวน ๖๗ เชื้อชาติ แบ่งออกเป็นชาวพม่า ร้อยละ ๖๘ ไทยใหญ่ ร้อยละ ๙ กะเหรี่ยงร้อยละ ๗ ยะไข่หรืออารกัน ร้อยละ ๔ จีนร้อยละ ๓ อินเดียร้อยละ ๒ มอญร้อยละ ๒ อื่นๆร้อยละ ๕ มีภาษาหลักและภาษาท้องถิ่นมากถึง ๒๔๒ ภาษา มีเทือกเขาสูงที่สุดเรียกว่า ขาก่าโบราซี (Khakaborazi) ความสูง ๕,๗๙๔ เมตร เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาหิมาลัยมีหิมะปกคลุมตลอดปี

พม่าแบ่งออกเป็น ๗ มณฑลหรือภาค (Division) คือ ๑.ย่างกุ้ง (Yangon) ๒.พะโค (Bego) ๓.อิรวดี (Ayarwady) ๔.มันตะเลย์ (Mandalay) ๕.มะเกว (Magway) ๖.สะกาย (Sagiang) ๗.ตะนาวศรี (Tanintharyi) แบ่งตามชนชาติเป็น ๗ รัฐ ๑.กะฉิ่น (Kachin) ๒.ฉิ่น (Chin) ๓.ฉาน (Shan) ๓.คะยา (Kayah) ๔.กะเหรี่ยง (Karen) ๕.มอญ (Mon) ๖.ยะไข่ (Rakhine)

ในด้านการเมืองนั้น พม่าเคยยิ่งใหญ่คือ มีนักการทูตที่ได้รับเกียรติสูงสุดได้รับ

* รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ตำแหน่งระดับโลกคือนายอุถัน เขากลายเป็นนักการทูตชาวเอเชียคนแรก และเป็นชาวพุทธคนแรกที่นับถือพุทธศาสนา พม่าเป็นชาติเดียวที่สามารถเข้ามายึดครองไทยได้ถึง ๒ ครั้ง ทำให้สถานะทั้ง ๒ ชาตินี้แทนที่จะเป็นเพื่อนบ้านที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่กลายเป็นศัตรูมาตั้งแต่อดีตกาล แต่พม่าก็โชคร้ายกว่าไทยถูกมหาอำนาจในสมัยนั้นคือ อังกฤษ เข้ายึดครองเกือบ ๑๐๐ ปี แต่เมื่อได้เอกราชแล้ว รัฐบาลและคณะสงฆ์ได้แสดงบทบาทในฐานะประเทศผู้นำทางพุทธศาสนาด้วยการจัดการสังคายนาครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ พุทธศาสนาฝ่ายใต้หรือเถรวาท โดยเชิญผู้นำประเทศและผู้นำฝ่ายสงฆ์ประเทศที่นับถือแบบเถรวาทไปร่วมการสังคายนาครั้งนี้

ประธานาธิบดีถินจ่อ และนางอ่องซานซูจี รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ

ในบรรดาประเทศพุทธศาสนาที่ตั้งมั่นเจริญรุ่งเรืองในโลกนั้น พุทธศาสนาในประเทศพม่าดูเหมือนจะมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะแม้จะผ่านประวัติศาสตร์การเมืองที่วุ่นวายมากมายขนาดไหน ถูกต่างชาติต่างศาสนาเข้าปกครองนานแค่ไหน แต่พุทธศาสนายังคงตั้งมั่นเป็นหลักชัยให้กับประชาชนชาวพม่าตลอดมา จนพุทธศาสนาในพม่ามีความเจริญรุ่งเรืองมากกว่าประเทศใดๆ ความโดดเด่นของพม่าแบ่งประเด็นดังต่อไปนี้

จุดเด่นของพุทธศาสนาในพม่า (ภายใน)

กล่าวโดยสรุปแล้ว พระพุทธศาสนาในพม่ามีจุดเด่นที่สำคัญต่างจากพุทธศาสนาในประเทศอื่นๆ หลายประการจนเราสามารถกล่าวได้ว่า เป็นประเทศที่พุทธศาสนามั่นคงมากที่สุดในปัจจุบัน เหตุผลที่จะกล่าวถึงเหล่านี้ไม่มีในประเทศอื่นหรือมีก็น้อย คือ

๑. พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

ในรัฐธรรมนูญของพม่าฉบับพ.ศ.๒๕๐๔ สมัยนายอู๋ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ระบุไว้ในมาตราที่.....ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของพม่า รัฐต้องปกป้องคุ้มครองพุทธศาสนา เป็นการตอกย้ำถึงความสำคัญของพุทธศาสนาของพม่าที่ได้รับการปกป้องจากรัฐบาล ในปัจจุบันพม่ามีประชากร ๕๑,๔๘๖,๓๕๓ ล้านคน เป็นชาวพุทธ ร้อยละ ๘๐ ศาสนาพื้นเมือง ร้อยละ ๖ ศาสนาคริสต์ร้อยละ ๕ อิสลาม ร้อยละ ๔ คาทอลิก ร้อยละ ๒ ฮินดู ร้อยละ ๒ อื่นๆ ร้อยละ ๑ (<https://en.wikipedia.org/wiki/Myanmar> เข้าถึงข้อมูล ๑๒ เมษายน ๒๕๕๘.)

๒. มีพระเถระที่เคร่งครัดมาก

พระมหาเถระในพม่าหลายรูปได้รับการอบรมมารอย่างเข้มงวดทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ เมื่อเรียนจบการศึกษาภาคปริยัติแล้วเน้นไปสู่ภาคปฏิบัติมีจำนวนไม่น้อย จนผู้คนยกย่องว่าท่านเป็นพระอรหันต์ แต่ในขณะเดียวกันมีพระสงฆ์หลายรูปปฏิบัติไม่เหมาะสมเช่นกัน

๓. มีสำนักปฏิบัติธรรมมาก

ในพม่ามีศูนย์ฝึกวิปัสสนากัมมัฏฐานมากให้เลือกปฏิบัติ ตามความเหมาะสมของแต่ละที่ และจิต ซึ่งเป็นผลดีต่อพุทธศาสนาโดยรวม สำนักปฏิบัติธรรมที่โดดเด่นในปัจจุบัน เช่น สำนักของอาจารย์อุบาซิ่น สำนักโคเอ็นก้าและอีกหลายแห่ง

๔. การศึกษาพระอภิธรรมก้าวหน้า

พระอภิธรรมเป็นธรรมะชั้นสูง เป็นหนึ่งในพระไตรปิฎก ๓ หมวด คือพระวินัย พระสุตตร พระอภิธรรม แม้จะมีความสำคัญถึงปานนี้ มีการศึกษาน้อยในประเทศอื่นๆ เมื่อไม่ศึกษาจึงพาลเหมาเอาว่าไม่ใช่พุทธพจน์ เป็นสิ่งที่เพิ่มมาในภายหลัง แต่ในพม่ามีศูนย์กลางการสอนวิชาพระอภิธรรมหลายสำนักที่ให้การศึกษายเป็นลำดับจนจบอภิธรรมโชติกะปีที่ ๗ จึงมีผู้ชำนาญในพระอภิธรรมมากมาย

๕. พระสงฆ์เป็นที่พึ่งประชาชน

วัดและพระสงฆ์ในแต่ละพื้นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน เป็นที่พึ่งของชาวบ้านได้หลายๆด้านทั้งด้านการศึกษา ด้านการเมือง ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านพิธีกรรม ด้านการปฏิบัติ ก่อนที่พม่าจะได้รับการปรับปรุงประเทศให้เจริญเหมือนตะวันตกนั้น ศูนย์กลางการศึกษาสมัยโบราณนั้นอยู่ที่วัด เพราะพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีการศึกษา ทรงจำพระไตรปิฎก และคัมภีร์สำคัญต่างๆ จึงมีความรู้ทั้งด้านอักษรศาสตร์ ตำรายา ขนบธรรมเนียมต่างๆ ของ

ชาติ เป็นต้น

๖. พระสงฆ์ตื่นตัวปกป้องพุทธศาสนา

การตื่นตัวเพื่อปกป้องพุทธศาสนาจากภัยอันตรายนอกศาสนามีมาก เช่น กรณีพระอุ อชิน วิรทู (U Ashin Wirathu) ที่ออกมาปกป้องพุทธศาสนาจากพวกโรฮิงญา เพราะชาวมุสลิมโรฮิงญาได้อพยพมาจากบังคลาเทศเข้ามาอาศัยในแผ่นดินพม่า ต่อมาเข้ามาแย่งอาชีพแต่งงานแล้วพยายามให้คนเปลี่ยนศาสนาตาม และเหตุที่ปะทุเกิดจากกลุ่มวัยรุ่นมุสลิมจับเด็กสาวชาวพุทธไปข่มขืน จึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดการต่อต้านและกระจายไปทั่วประเทศจนเป็นเหตุขัดแย้งต่อมา นอกจากนั้นท่านอุ วิรทูยังได้ผลักดันให้รัฐบาลออกกฎหมายปกป้องพุทธศาสนา ๔ ฉบับในปีพ.ศ.๒๕๕๘ รัฐบาลของนายพลเต็งเส่งตอบรับด้วยการตราพระราชบัญญัติทั้ง ๔ ฉบับ หนึ่งในนั้นคือ กฎหมายห้ามหญิงสาวชาวพุทธแต่งกับชาวมุสลิม เพราะจะถูกบังคับให้เปลี่ยนศาสนา แต่ในมุมมองของนักสิทธิมนุษยชนแล้วถือว่าเป็นกฎหมายที่ริดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตัวท่านวิรทูเองถูกประณามจากนิตยสารไทม์ว่า เป็นผู้ก่อการร้ายชาวพุทธ (Buddhist Teror)

๗. ไม่นิยมลาสิกขา

แม้ว่าการบวชการสึกเป็นเรื่องปกติในสังคมไทย ลาว กัมพูชา แต่ไม่ปกติในพม่า ศรีลังกา เพราะถ้าตั้งใจมาบวชแล้วก็ควรรักษาชีวิตพรหมจรรย์ให้ตลอดรอดฝั่ง การไม่ลาสิกขานั้นมีผลดีหลายอย่างคือ จำนวนพระภิกษุสามเณรไม่ได้ลดลง และมีอุดมการณ์กล่าวคือเมื่อไม่ปรารถนาจะลาสิกขาย่อมกล้าทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจในการพัฒนาพุทธศาสนาทั้งด้านการศึกษา การปฏิบัติ การสังคมสงเคราะห์ที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

แต่ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองขนาดนี้ได้จำเป็นต้องผ่านการเวลาที่ยากลำบาก ที่ต้องต่อสู้ต่าง ๆ นานายาวนาน ชาวพม่าถือว่าถ้าพุทธศาสนาอยู่ได้ ชาติก็ยังคงอยู่ได้ ถ้าพุทธศาสนาอยู่ไม่ได้ ชาติพม่าก็อยู่ไม่ได้เช่นกัน แนวคิดขบวนการชาตินิยมโดยอิงกับพุทธศาสนานั้นมีมายาวนานที่โดดเด่น คือ

จุดเด่นของพุทธศาสนาในพม่า (ภายนอก)

นอกจากจะมีบทบาทในการสร้างฐานะประเทศที่นับพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็งในประเทศของตนแล้ว คณะสงฆ์พม่ายังมีผลงานที่โดดเด่นในต่างประเทศด้วยคือ

๑.เป็นผู้บูรณะพุทธสถานที่พุทธคยา

พุทธคยาคือสถานที่ที่ตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งอยู่ตำบลลูรูเวลาเสนาานิคม รัฐมครในอดีต ปัจจุบันคือต.พุทธคยา อ.คยา รัฐพิหาร ประเทศอินเดียพุทธคยานั้นเมื่อพระพุทธ

องค์ปรินิพพานไป ๒๓๔ ปี พระเจ้าอโศกมหาราชเสด็จธรรมยาตรามากราบสักการะ จากนั้นได้เจดีย์ขนาดเล็กไว้ ค่อยขยายตามลำดับจนใหญ่โต เมื่อศาสนาอิสลามได้เข้ามียึดครองอินเดีย สถานที่สำคัญแห่งนี้จึงถูกทิ้งร้าง ปราศจากการเหลียวแล กษัตริย์พม่าหลายพระองค์ได้ส่งช่างเข้ามาบูรณะจนสมบูรณ์ดั้งเดิมหลายองค์ เช่น พระเจ้าธรรมเจดีย์ พระเจ้าครุชิต เป็นต้น

๒. เป็นผู้นำพุทธศาสนาไปเผยแผ่ที่ศรีลังกา

การเผยแผ่พุทธศาสนาได้ผล จนก่อตั้งนิกายอมรปุระในศรีลังกา เป็นนิกายรองจากมาจากสยามวงศ์จากประเทศไทย

๓. เป็นผู้นำพุทธศาสนาไปเผยแผ่ในอินเดีย

ในฝ่ายพระนั้นคือพระอุ จันทรมณี เมื่อดร.บอบา สาเหบ อัมเบ็ดการ์ (Dr. Baba Saheb Ambedkar) หันมานับถือพุทธศาสนาและต้องการพระอาจารย์ที่จะให้ศีลที่ลานดิกชภูมี (Dikhabhumi) เมืองนาคปุร์ (Nagpur) ประเทศอินเดีย เขาได้นิมนต์พระสงฆ์พม่า นามว่า อุ จันทรมณี (U Chandramani) เจ้าอาวาสวัดพม่ากุสินารามาเป็นพระอาจารย์ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๙๙ (๒๕๐๐ ของอินเดีย)

ในฝ่ายคฤหัสถ์นั้นนับว่าสำคัญยิ่ง เมื่อท่านอุบาخين (Ubakhin) อาจารย์วิปัสสนาจารย์ที่มีชื่อเสียงของพม่าได้รับนายสัตยনারายณ์ โคะเอ็นก้า (Satya Narayan Goenka) นักธุรกิจชาวพม่าเชื้อสายอินเดียให้ปฏิบัติธรรมหลังเป็นโรคไมเกรนมาเป็นเวลานาน เมื่อปฏิบัติไปไม่นานอาการของโรคได้ลดลง และขาดหายในเวลาต่อมาจึงศรัทธหันมานับถือพุทธศาสนา ท่านอุบาخينจึงมอบหมายให้โคะเอ็นก้านำวิปัสสนากรรมฐานกลับไปยังพุทธภูมิต่ออินเดียอีกครั้ง หลังขาดหายมาเป็นเวลานาน และก็ไม่ทำให้เกิดห้วง เมื่อโคะเอ็นก้าได้ตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรมหลายแห่งโดยมีศูนย์กลางที่เมืองอิกัตปุรี ใกล้มุมไบ จนมีชื่อเสียงกระจายไปทั้งอินเดีย เป็นศูนย์วิปัสสนาที่มีชื่อเสียงมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม กว่าที่พระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองจนกลายเป็นศาสนาประจำชาติของพม่า นั้น ต้องผ่านร้อนหนาว ผ่านช่วงเวลาที่ยากลำบาก ตกต่ำมาใช้ไม่น้อย เหตุการณ์ต่อไปนี้ เป็นเหตุการณ์สำคัญเพื่อปกป้องพุทธศาสนาและประเทศชาติ

๑. กบฏก่อกบฏต่อต้านพม่า

เมื่อพม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษอย่างสมบูรณ์ ได้ตระหนักเห็นว่าพวกฝรั่งจะเข้ามาทำลายพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของชาติ จึงเกิดแรงต่อต้านชาวตะวันตกขึ้นหลายกลุ่ม โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง มีพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียง ๒ รูปคือ พระอุสีลา พระเลติชยาตอ พระอุสี

ลานั้นเพราะมีวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัด นอนในถ้ำ อาศัยโคนต้นไม้ ครองผ้าที่นำมาจากผ้าห่อศพ รักษาณิสสัย ๔ และกรณียกิจ ๔ อย่างเคร่งครัด ทรงพระไตรปิฎก จึงเป็นที่เคารพจากประชาชนทั้งประเทศ (อ้างแล้ว หน้า ๒๘๒.)

พระอุ วิสาระ สะยาดอ

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีพระสงฆ์ ๒ รูปมีบทบาททางการเมืองมากคือ พระอุ วิสาระ สะยาดอ (U Wisara Sayadaw) และอุ อุตตมะ (U Uttama) พระอุ อุตตมะ ได้ตีความพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับการต่อสู้ของพม่า ท่านกล่าวว่าหากการที่คนจะตัดกิเลสได้นั้น ต้องมีอิสระเสียก่อน สังคมนิยมนั้นมีความสอดคล้องกับโลกนิพพานของพุทธศาสนา ท่านได้รณรงค์ต่อต้านตะวันตกเพื่อปลดปล่อยชาติ จนเป็นที่จับตาของอังกฤษ ท่านมองว่าพระพุทธศาสนานั้นมีความสอดคล้องกับการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของพม่า พุทธศาสนิกชนต้องช่วยเหลือกันเพื่อปลดปล่อยประเทศชาติ ทำให้ท่านได้รับคนหนุ่มสาวเข้ากลุ่มเป็นจำนวนมาก ส่วน พระอุ วิสาระ อดข้าวประท้วง ๑๖๖ วัน จนตัวท่านมรณภาพในพ.ศ.๒๔๖๓ ท่านได้กลายเป็นวีรบุรุษของชาติ ได้ชื่อว่า มรณสักขี คือพยานด้านความตายในการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยชาติ เมื่อได้เอกราชแล้วรัฐบาลได้สร้างอนุสาวรีย์ไว้ที่พระเจดีย์ชเวดากองเป็นอนุสรณ์ให้คนรุ่นหลังได้ระลึกนึกถึงความดีของท่าน

ต่อมาขบวนการชาตินิยมได้ทำงานประสานกันมากขึ้นระหว่างพระสงฆ์และฆราวาส กระทั่งนำมาซึ่งการก่อตั้งสมาคมชาตินิยม กลุ่มแรกขึ้นในปีพ.ศ.๒๔๔๙ (ค.ศ. ๑๙๐๖) เรียกว่า สมาคมชาวพุทธหนุ่ม (Young Men Buddhist Associations=YMBA)

โดยลอกเลียนแบบองค์กรทางศาสนาคริสต์ สมาคมชาวคริสต์หนุ่ม (Young Men Christianity Associations=YMCA) สมาคมนี้นับประสบความสำเร็จอย่างมากในกรณีการประท้วงห้ามสวมเกือก (No Footwear) ในปีพ.ศ.๒๔๖๑ เป็นการต่อต้านที่ฝรั่งเศสหรืออังกฤษเจ้าอาณานิคมชอบใส่รองเท้าเข้าวัด เพราะธรรมเนียมฝรั่งไม่นิยมถอดรองเท้า แต่ธรรมเนียมพม่าเน้นเข้มงวดในการถอดรองเท้าเข้าวัด การใส่รองเท้าถือเป็นการดูหมิ่นศาสนสถานมาก เมื่อบันดาปัญญาชนเข้าร่วมในสมาคมมากขึ้น ทำให้เปลี่ยนชื่อเป็น (General Council of Burmese Associations-GCBA) โดยไม่ได้ยึดติดกับพุทธศาสนาอีก เริ่มมุ่งเป้าในการประท้วงทางการเมืองเป็นหลัก ได้กระจายสาขาออกไปทั่วประเทศ จนกลายเป็นขบวนการต่อต้านอังกฤษไปโดยปริยาย

๑.๒ กบฏชายาซาน ต่อต้านอังกฤษ

เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของการเกิดกบฏต่อต้านอังกฤษนี้เกิดขึ้นระหว่างพ.ศ.๒๔๗๔-๒๔๗๖ (ค.ศ.๑๙๓๐-๑๙๓๒) กบฏชายาซาน (Saya San Rebellion) หรือการลุกฮือของชายาซาน (Saya San Uprising) นี้ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนาว่าด้วยเรื่องของโลกในอุดมคติของพระศรีอาริยมตไตรย์เหมือนกบฏผีบุญในประเทศไทย โดยมีผู้นำคือชายาซาน สาเหตุเกิดมาจาก ๒ สาเหตุหลักๆคือ ๑.ในสมัยที่อังกฤษปกครองพระสงฆ์ไม่มีอำนาจอิทธิพลเหมือนในอดีต ทำให้พระสงฆ์เริ่มไม่พอใจเริ่มปลุกกระดมต่อต้าน โดยเฉพาะในหมู่พระสงฆ์รุ่นใหม่ ๒.พุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของพม่า พระสงฆ์เป็นที่เคารพสูงสุดในหมู่ประชาชน ประชาชนจึงตั้งมั่นในศาสนา ทำให้พระสงฆ์มีบทบาทในสังคมได้รับความเชื่อถือจากประชาชนโดยทั่วไป ตั้งแต่ระดับเมืองและระดับบ้าน

ภาพวาดกบฏชายาซานหรือนักกู่ชาติ

คำว่า ซายา แปลว่า อาจารย์ ส่วนซาน เป็นชื่อของหัวหน้ากบฏ เขาเกิดเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๔๑๙ เป็นชาวชะเวโบ ชื่อเดิมคือยาจอ บิดาชื่ออุเจ มารดาชื่อ ดอร์พะ ชะยาซานได้บวชเป็นสามเณรตั้งแต่วัยเด็กจนเป็นหนุ่มจึงได้ลาสิกขาแต่งงานกับนางมะเก มีบุตรสองคน คือ โกโปตินและมะเซน ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจไม่ดี ชะยาซานได้เดินทางไปมะละแหม่ง ในพม่าตอนล่างและได้เริ่มบทบาททางการเมืองขึ้นโดยระดมพระสงฆ์รุ่นหนุ่มเข้าร่วมกับเขา

กบฏได้อ้างว่าตอนนี้พม่ากำลังจะตกต่ำและอัปจน เพราะถูกคนต่างชาติมาปกครอง แต่จะมีผู้มีบุญมาโปรดเหมือนพระศรีอาริยมตไตรย์ ท่านผู้นั้นคือ ชะยาซานนั่นเอง ในเดือน ตุลาคม พ.ศ.๒๔๗๓ ได้เหตุการณ์ที่สำคัญในพม่าคือ เกิดแผ่นดินไหวที่เมืองหงสาวดี (พะโค) และเมืองปยู ชาวพม่าเชื่อว่าเป็นอาเพศเพราะเหตุที่ไม่มีกษัตริย์ปกครองประเทศ จึงได้ยก ชะยาซานขึ้นเป็นกษัตริย์ในวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๓ ชะยาซานหรือราชากาลนได้ตั้ง พระราชวังที่ธาราวดี (ตayarwadi) ประกาศจะจัดตั้งราชวงศ์ที่ยอมรับพุทธศาสนา และขับไล่ อังกฤษออกไปในคืนวันที่ ๒๒ ธันวาคม ได้เกิดเหตุปะทะที่ธาราวดีในเบื้องต้นฝ่ายกบฏชนะ เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในพม่าตอนล่าง ดินแดนนี้ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย ทั่วโลก ราคาข้าวตกต่ำ ทำให้ชาวพม่าหันไปเลื่อมใสชะยาซานมากขึ้น หลังเกิดเหตุรุนแรง ในธาราวดี อังกฤษได้ส่งทหารเข้าควบคุมสถานการณ์ การลุกฮือเกิดขึ้นอีกในพื้นที่ใกล้เคียง คือ พยาบอน, ฮินตาตะ, ฮินเซน, หงสาวดี, ตองอู, แปร, ตะแยะ, นองโซ และกลุ่มรัฐฉาน ทางเหนือ ผู้นำกบฏคนอื่น ๆ เข้าร่วมในการลุกฮือครั้งนี้ด้วย อังกฤษที่ยุ่งได้ขอความช่วยเหลือจากทหารอังกฤษในอินเดียในเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๔ ทำให้มีการส่งทหารเพิ่มเติมเข้ามาจากอินเดียมีความพยายามประกาศกฎอัยการศึกในเดือนกรกฎาคม แต่ไม่สำเร็จ จนกระทั่งจับกุมตัวชะยาซานได้ในเดือนสิงหาคม แต่อังกฤษสามารถปราบปรามการลุกฮือนี้ได้ ชะยาซานหนีไปรัฐฉานทางตะวันออก (https://en.wikipedia.org/wiki/Saya_San เข้าถึงข้อมูล ๑๒ เมษายน ๒๕๕๘.)

การลุกฮือเป็นไปอย่างกว้างขวางและรุนแรงมาก ขยายไปเกือบทั่วประเทศ การกบฏกินบริเวณ ๑๒ จังหวัด ใน ๒๐ จังหวัด อังกฤษใช้อาวุธที่ทันสมัยและกองทหารที่เข้มแข็งปราบอยู่ ๒ ปีจึงสำเร็จ ยอดผู้เสียชีวิตในครั้งนี้มีดังนี้ กบฏถูกฆ่าตาย ๑๐,๐๐๐ คน อีก ๙๐๐๐ คนถูกจับขัง ส่วนระดับผู้นำ ๑๒๘ คนรวมทั้งซายา ซาน ถูกจับแขวนคออย่างอนาถ ในวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๗๔ เขาได้ดร.บามอ นักกฎหมายรุ่นใหม่ที่เกิดจากออกพอร์ตเป็นทนายให้ เขาถูกศาลตัดสินแขวนคอ ได้ปฏิเสธการอุทธรณ์ เผชิญการแขวนคออย่างทรนง พร้อมกับกล่าวคำสุดท้ายว่า “เกิดชาติหน้ามาครั้งใดขอเกิดมาพิชิตอังกฤษ

ตลอดไป”(ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. พม่า อดีตและปัจจุบัน, (กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์, ๒๕๒๖). หน้า ๗๓.)

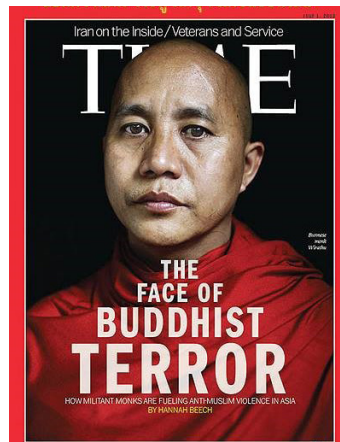
ขบวนการชาตินิยมต่อต้านอังกฤษในยุคแรก สังเกตจะมีพระสงฆ์ร่วมด้วย

๑.๓. ขบวนการต่อต้านการรุกรานของต่างศาสนา

พมานั้นเป็นแหล่งรวมเขาพันธมิตรมนุษย์ประเทศหนึ่งจากการสำรวจของทางการ ได้ระบุว่ามิชนเผ่าต่างๆอาศัยในพมามากกว่า ๑๓๕ เผ่า จากจำนวนประชากร ๕๑,๔๘๖,๒๕๓ ล้านคน แบ่งชาติพันธุ์ใหญ่ๆ เป็นร้อยละดังนี้ ๑.พม่า ร้อยละ ๖๘ ๒.ไทยใหญ่ (เงี้ยว) ร้อยละ ๙ ๓.กะเหรี่ยง ร้อยละ ๗ ๔.ยะไข่ (อารกัน) ร้อยละ ๓.๕๐ ๕.จีน ร้อยละ ๒.๕๐ ๖.มอญ ร้อยละ ๒ ๖.กะฉิ่น ร้อยละ ๑.๕๐ ๗.อินเดียน ร้อยละ ๑.๒๕ ๘.จีน ร้อยละ ๑.๐๐ ๙.กะยา ร้อยละ ๐.๗๕ ๑๐.ชนชาติอื่นๆ ร้อยละ ๔.๕๐

พระพุทธศาสนาได้เผชิญกับศาสนาอิสลาม โดยสาเหตุมาจากชนเผ่าเร่ร่อนทางภาคตะวันตกเรียกว่า โรฮิงญา (Rohinya) เป็นชาวบังคลาเทศ นับถือศาสนาอิสลาม แต่เดิมอาศัยในเขตประเทศบังคลาเทศ อีกทั้งรูปร่างหน้าตาเป็นแขกเหมือนชาวเบงกอลซึ่งแตกต่างจากพม่าซึ่งเป็นชาวผิวเหลือง ต่อมาชาวโรฮิงญาได้อพยพข้ามมายังรัฐยะไข่ ประเทศพม่า ในเบื้องต้นยังไม่มีข้อขัดแย้งมากนัก แต่นานเข้าความไม่พอใจเริ่มมีมากขึ้น การปะทะกันหลายแห่ง สาเหตุนั้นมีหลายอย่างเช่น เกิดจากชาวมุสลิมไปข่มขืนสาวชาวพุทธ ชาวพุทธจึงแห่งกันออกมาประท้วง เป็นเหตุทำให้บ้านชาวมุสลิมและชาวพุทธถูกทำลายอย่างยับเยิน พระผู้นำในการต่อต้านอิสลามครั้งนี้คือ พระอชิน วิระทู (U Ashin Wirathu) ท่านได้ออกเทศน์ประกาศให้ชาวพุทธป้องกันศาสนาตนเอง และให้จดจำในอดีตที่พุทธศาสนาถูกทำลาย

หลายแห่งทั่วโลก ไม่เว้นแม้กระทั่งอินเดีย ท่านจึงมองมุสลิมเป็นศัตรูอย่างเปิดเผย จนได้ขึ้นปกนิตยสารไทม์ (Times) ของสหรัฐอเมริกา ฉบับวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๐๑๓ ว่า โฉมหน้าของผู้ก่อการร้ายชาวพุทธ (The Face of Buddhist Terror) พระวิฑูได้กล่าววลีที่กินใจว่า “คุณควรมีความเมตตาและความรักเต็มใจที่ แต่คุณไม่สามารถหนีจากหมาบ้า” และว่า “ถ้าพวกเราอ่อนแอ ประเทศเราจะกลายเป็นมุสลิมในไม่ช้า” อย่างไรก็ตามการขึ้นปกแบบนี้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์มาก เพราะพุทธศาสนาไม่มีความรุนแรง ไม่สนับสนุนการก่อการร้าย ตัวท่านเองไม่ต้องการความรุนแรง แต่เพียงปรารถนาปกป้องพุทธศาสนาเท่านั้น การตั้งฉายาพระสงฆ์ที่นำชาวพุทธต่อต้านการกระทำที่รุนแรงของมุสลิมบางคน จึงไม่น่าจะใช้ถ้อยคำแบบนี้ สร้างความไม่พอใจให้กับชาวพุทธพม่าและทั่วโลกวารสารนี้ในหลายประเทศ เช่นศรีลังกา พม่า ไม่นอญุตให้วางจำหน่าย

สำหรับพระอะฉิน วิระฑูนั้น ท่านเกิดวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๑๖ (๑๙๖๘) ที่เมืองมันทลเย์ ออกบวชเป็นสามเณรเมื่ออายุ ๑๔ ปี จากนั้นได้ออกบวชเมื่อปีพ.ศ.๒๕๔๔ (๒๐๐๑) จำพรรษาที่วัดมะโสโยิน (Masoyein) เมืองมันทลเย์ ปีพ.ศ.๒๕๔๖ (๒๐๐๓) เข้าร่วมการประท้วงต่อต้านรัฐบาลจึงถูกจำคุก ๒๕ ปี ท่านถูกปล่อยในปี พ.ศ.๒๕....(๒๐๑๐) ในเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๔ (๒๐๑๒) ท่านเดินขบวนรณรงค์กับพระสงฆ์ในเมืองมันทลเย์สนับสนุนนโยบายของประธานาธิบดีเต็งเส่งเพื่อขับขามุสลิมโรฮิงญา (Rohingya) ออกจากประเทศ ต่อมาเกิดการปะทะกับขามุสลิมที่เมืองเมกทิลลา (Meikthila) ใกล้เมืองมันทลเย์ ทำให้มีผู้เสียชีวิต ๑๔ คน วันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๕ (๒๐๑๓) ท่านถูกลอบวางระเบิดแต่สามารถรอดตายมาได้อย่างหวุดหวิด แต่มีสามเณรและชาวพุทธได้รับบาดเจ็บหลายคน ท่านยืนยัน

ว่าเป็นฝีมือชาวมุสลิมหัวรุนแรง ท่านจึงคัดค้านการแต่งงานระหว่างชาวพุทธและชาวมุสลิม ในประเทศ ท่านจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำต่อต้านมุสลิมด้วย(http://en.wikipedia.org/wiki/Ashin_Wirathu (เข้าถึงข้อมูล ๓ มีนาคม ๒๕๕๗))

วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗ ประธานาธิบดีเต็งเส่งได้เซ็นอนุมัติกฎหมายฉบับใหม่ที่ไม่อนุญาตให้ชาวพุทธไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม เพราะปรากฏว่าเมื่อชาวพุทธแต่งงานกับชาวมุสลิมแล้ว มักเปลี่ยนศาสนาไปด้วย ทำให้คณะสงฆ์เกิดความวิตกกังวลสถานการณ์ในอนาคตของพุทธศาสนา จึงได้ร้องเรียนไปยังคณะรัฐบาลในที่สุดรัฐบาลอนุมัติ จึงออกเป็นกฎหมายมาบังคับใช้สาระสำคัญของกฎหมายคือ ๑.ห้ามสตรีชาวพุทธแต่งงานกับชายที่นับถือศาสนาอื่น ๒.ชายที่นับถือศาสนาอื่นต้องการแต่งงานกับสตรีชาวพุทธ จะต้องเปลี่ยนมานับถือศาสนาของฝ่ายหญิงก่อน หากฝ่าฝืน มีโทษจำคุกถึง ๑๐ ปี ในขณะที่องค์สิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติและสหภาพยุโรปได้ออกประณามกฎหมายฉบับนี้ว่าเป็นริดรอนสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง เพราะเห็นว่าพม่ากำลังพัฒนาประเทศไปสู่วิถีแห่งประชาธิปไตย แต่การออกกฎหมายฉบับนี้เท่ากับถอยหลังลงคลอง การแต่งงานของชาวพม่าจึงมีกำแพงหรือพรมแดน (http://www.manager.co.th/IndoChina/เตือน_เส่ง_หนุน_ห้าม_หญิง_พุทธ_ห้าม_แต่งงาน_มุสลิม เข้าถึงข้อมูล ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๘.)

ในด้านพุทธศาสนานั้น รัฐธรรมนูญพ.ศ.๒๕๐๔ และ พ.ศ.๒๕๑๗ ได้บัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของพม่าและยังคงสืบเนื่องมาอย่างไม่ได้เปลี่ยนแปลง

มีผู้นับถือร้อยละ ๘๒ ศาสนาคริสต์ ร้อยละ ๒ ศาสนาอิสลามร้อยละ ๔ ศาสนาฮินดูร้อยละ ๑.๗

สถิติพ.ศ.๒๕๓๔ จำนวนวัดทั่วประเทศมี ๑๕,๓๗๑ แห่ง ในหมู่บ้านใหญ่จะต้องมีวัดอย่างน้อย ๒ วัด พระสงฆ์และสามเณร ๔๖,๒๗๘ รูป กัปปีการกฐณุปัฏฐากและศิษย์วัดรวม ๔๕๓๖๙ คน (กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, พระราชพงศาวดารพม่า, (พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ: ไสภณการพิมพ์, ๒๕๕๒). หน้า ๘๕๘.) พ.ศ.๒๕๕๘จำนวนพระสงฆ์ทั่วประเทศมีราว ๔๐๐,๐๐๐ รูป วัดที่มีพระสงฆ์ ๖๐,๐๐๐ วัด ในขณะที่ประชากรพม่ามีราว ๕๑ ล้านคนเศษ นับว่ามีจำนวนมากกว่าไทยถึงสองเท่า โดยมี พระอัครคัมภีตติ ภัทนต์กุมาร (ภาโม สยาดอ) เป็นพระสังฆราช ท่านเคยเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาพระธรรมทูตนานาชาติ สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ดี

พระพุทธศาสนาในพม่านั้นนับว่ามีบทบาทต่อวงการพุทธศาสนาในต่างแดนมากกว่าไทย นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์พม่าได้ส่งธรรมทูตไปพื้นพุทธศาสนาในอินเดีย ชาวพุทธพม่าเป็นกำลังสำคัญให้ชาวพุทธบังคลาเทศที่เมืองจิตตอง ประเทศบังคลาเทศ เป็นต้น

บรรณานุกรม

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ, เทียบเมืองพม่า, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, ๒๕๑๔.

กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, พระราชพงศาวดารพม่า, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ: ไสภณการพิมพ์, ๒๕๕๒.

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ, เทียบเมืองพม่า. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, ๒๕๑๔.

กรมศิลปากร.พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่มที่ ๒. กรุงเทพฯ: นครปฐมการพิมพ์, ๒๕๔๘.

คึกฤทธิ์ ปราโมช.,มรว.พม่าเสียเมือง. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ดอกหญ้า ๒๐๐๐, ๒๕๕๖.

จำนงค์ ทองประเสริฐ, ศจ., ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ,ฉลาดชาย รติมานนท์, วิรดา สมสวัสดิ์. พม่า อดีต และปัจจุบัน, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๒๖.

เชษฐ ติงสัญชสี, ผศ., ดร.. ประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: เอ็น อาร์ फिल्म, ๒๕๕๘.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. พม่า อดีตและปัจจุบัน, กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์, ๒๕๒๖.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, พม่า ประวัติศาสตร์และการเมือง, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖.

ชูชาติ- วุฒิชิต ชุ่มสนธิ. ๑๐๐ ชื่อลือนาม สงครามไทยพม่า. กรุงเทพฯ: บริษัทออฟเซ็ท พลัส จำกัด, ๒๕๕๕.

บุญเทียม พลายชมพู, พม่า ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์, กรุงเทพฯ: โอเอส พรินต์ติ้งเฮาส์, ๒๕๔๘.

พระปัญญาสาณี (แต่ง). ศาสนวงศ์ หรือประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระธัมมานันทมหาเถระ, การศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทยพม่า, กรุงเทพฯ: ๒๕๕๓.

พระธรรมปิฎก (ปอ.ปยุตโต), พระพุทธศาสนาในเอเชีย, กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๔๗.

กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, พระราชพงศาวดารพม่า, (พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ: ไสภณการพิมพ์, ๒๕๕๒). หน้า ๘๕๘.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. พม่า อดีตและปัจจุบัน, (กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์, ๒๕๒๖). หน้า ๗๓.

Aung Thaw. Historical Sites in Myanmar. Rangoon: Santipress, 2001.

Christophe Munier & Myint Aung. Burmese Buddhist Murals. Bangkok: White Lotus, 2007.

Department of Archaeology} National Museum and Library. The Pyu Landscape: Collected Articles. Yangon: 2012..

Dipak Kumar Barua. The Bodhi tree and the Mahabodhimahavihara. New Delhi: Printline, 2013.

Donald M. Stadtner, Sacred Sites of Burma, Bangkok: Siriwattana Interprint Public Co, Ltd, 2011.

Donald M. Stadtner, Ancient Pagan, Bangkok: Siriwattana Interprint Public Co, Ltd, 2011.

Elizabeth H. Moore. Early Landscapes of Myanmar. Bangkok: Bangkok Printing Co, Ltd, 2007.

G.E. Harvey, Richard Carnac Temple. History of Burma. New Delhi: Genesis Publishing PVT.Ltd. 2010.

Ian Harris. An Illustrated Guide to Buddhism. Washington: Anest Publishing Ltd. 2011.

Kyaw Oo Lwin. Pictorial Guide to Bagan. Nay Pyi Taw: Professional publishing House, 2011.

Lonely Planet. Myanmar (Burma). London: Lonely Planet Pvt.Ltd. 2010.
Noel F Singer.Burmah. New Delhi; Balaji Offset, 1993.

<http://www.manager.co.th/IndoChina/ตั้งแสงหูนหญิงพุทธห้ามแต่งมุสลิม>.

https://en.wikipedia.org/wiki/Saya_San เข้าถึงข้อมูล ๑๒ เมษายน ๒๕๕๘.

http://en.wikipedia.org/wiki/Ashin_Wirathu เข้าถึงข้อมูล ๓ มีนาคม ๒๕๕๗.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Myanmar> เข้าถึงข้อมูล ๑๒ เมษายน ๒๕๕๘.